

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่มีการคาดการณ์ของการเพิ่มขึ้นและลดลงของประชากรในช่วงวันต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) ได้คาดการณ์การประชากรของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2533-2563 โดยจำนวนประชากรในปี 2544 มีจำนวน 62.91 ล้านคน และเพิ่มขึ้นเป็น 70.21 คนในปี 2562 และในการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทั้งหมดสัดส่วนของช่วงวัยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องคือ ช่วงวัยผู้สูงอายุ โดยเพิ่มขึ้นระหว่างปี 2544 จำนวนร้อยละ 9.3 เป็นร้อยละ 14.7 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2563 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงโครงสร้างประชากร

โครงสร้างประชากร	ปี (พ.ศ)					
	2527	2539	2544	2545	2546	2562
(จำนวนประชากร)	50,637	60,003	62,914	63,430	63,959	70,213
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
วัยเด็ก	36.9	27.4	25.2	24.9	24.5	20.0
วัยทำงาน	57.4	64.4	65.5	65.7	65.9	65.3
วัยสูงอายุ	5.7	8.2	9.3	9.4	9.6	14.7
จำนวนปีที่แตกต่าง	12		23			

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560)

จากข้อมูลในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรในช่วงวัยผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มในการเพิ่มขึ้นหากพิจารณาจำนวนประชากรในสัดส่วนวัยทำงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายช่วงวัยเข้าสู่ผู้สูงอายุ และจากสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรในช่วงวัยผู้สูงอายุดังกล่าวจึงทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศสังคมผู้สูงอายุในช่วง 5-10 ปีต่อจากนี้ และด้วยการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจึงทำให้หน่วยงานทั้งระดับส่วนกลางและภูมิภาคได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการพยายามเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่

สังคมผู้สูงอายุ ที่รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายโดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557) รวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาประชากรภายในประเทศภายใต้แนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อทุนมนุษย์ทุกช่วงวัย รวมทั้งการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์ที่เน้นคุณภาพชีวิตและการพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัยและประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรซึ่งมีผลกระทบทั้งในด้านนโยบาย เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชุมชนตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งได้รับผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงช่วงวัยของประชากรในชุมชนไม่ต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ โดยปัจจุบันจากข้อมูลจำนวนประชากรในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีเขตรับผิดชอบ 13 หมู่บ้าน 2,470 ครัวเรือน และมีประชากรรวม 6,952 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด, 2560) และในจำนวนประชากรทั้งหมดของเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือดมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่า 1,300 คน และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการลงพื้นที่วิเคราะห์และพัฒนาปัญหาและพัฒนาโจทย์วิจัยในประเด็นผู้สูงอายุพบว่า ภายในชุมชนมีจำนวนผู้สูงอายุจำนวนมาก และในอีก 2-5 ปีจำนวนประชากรของผู้สูงอายุจะมีเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบัน ซึ่งชุมชนมีแนวคิดในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายในชุมชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจโดยมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ แต่ทว่าในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาชมรมยังไม่สามารถพัฒนากระบวนการและการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการและการบูรณาการภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนเพื่อร่วมขับเคลื่อนและผลักดันกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นและคนภายในชุมชน (เวทีเสวนาวิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาโจทย์วิจัย วันที่ 5 มิถุนายน 2560) จากประเด็นปัญหาและความต้องการข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนผาเลือด ต.ผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

คำถามการวิจัย

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายในชุมชนผาเลือด ต.ผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ อย่างไร”

วัตถุประสงค์

เพื่อกำหนดแนวทางการร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายในชุมชนผาเลือด ต.ผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ การศึกษามุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภายในชุมชนผาเลือด ต.ผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การวิเคราะห์บริบททางด้านสังคม เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ และการดำเนินกิจกรรม นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลผาเลือด รวมทั้งการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของท้องถิ่นและชุมชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนที่อาศัยในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ เขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาในการศึกษา 12 เดือน

ตารางที่ 1.2 แสดงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประเภทของประโยชน์	สิ่งที่จะนำไปใช้ประโยชน์	หน่วยงานที่ใช้ประโยชน์
เชิงนโยบาย	แนวทางในการดำเนินการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน	องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด
เชิงพาณิชย์		
เชิงวิชาการ / การศึกษา	นวัตกรรมกระบวนการในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	ชมรมผู้สูงอายุ/โรงเรียนผู้สูงอายุ และองค์การบริหาร

ประเภทของประโยชน์	สิ่งที่จะนำไปใช้ประโยชน์	หน่วยงานที่ใช้ประโยชน์
		ส่วนตำบลผาเลือด อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์